

Hoge commissaris te Djakarta (Lamping) aan minister van Buitenlandse Zaken (Stikker), 7 jan. 1952

Mede voor Drees en Peters.

Waar U bij verzending van Uw 237 nog niet kennis genomen had van de jongste ontwikkeling uiteengezet in mijn 310 en 313, acht ik mij niet gerechtigd zonder meer Uw instructie uit te voeren.

Immers geeft deze ontwikkeling een nieuw aspect te zien. Een mogelijke uitweg om, zonder verlies van gezicht, uit de door de Indonesische Regering zelf geschapen moeilijkheid te geraken - over welke aanvaardbaarheid onzerzijds zeer grote scepsis was gemanifesteerd - is, reeds zonder dat de Nederlandse houding daartegenover bekend was, zonder meer geëcarteerd. Bedriegen de aanwijzingen niet, dan heeft het Kabinet 3 uren nodig gehad om tot deze beslissing te geraken: begrijpelijk, want aan te nemen is, dat Subardjo en zijn medestanders zwaar voor dit denkbeeld hebben gevochten, wel voorziende dat weigering het Indonesische standpunt, ook internationaal, zwaar afbreuk zou kunnen doen. Het heeft er toch alle schijn van dat het RI-Kabinet geen bezwaar erin ziet de zaak te forceren, waarbij in herinnering wordt gebracht, hoe krachtig Subardjo altijd stelling nam wanneer ik beschuldigingen in die richting lanceerde. Mij dunkt, dat het odium, dat Uw 237 zo terecht op de RI beoogt te leggen, door het jongste verloop van zaken nog is verstrekt.

Wij staan nu mijns inziens voor wereldforum sterker dan ooit. De vraag wat thans moet worden gedaan, ligt geheel ter beoordeling en beslissing van de Nederlandse Regering, wat mij niet ontslaat van de plicht tot het geven ener beschouwing. Reeds bij mijn brief van 4 Juni jl. nr. 23921/GS 2640/905 stelde ik alternatief: het nastreven van een regeling inzake Nieuw-Guinea, daarvan een handhaving, ja een belangrijke verbetering van onze economische en financiële positie in Indonesië verwachtende, dan wel vasthouden aan Nieuw-Guinea met aanvaarding van alle consequenties daaraan verbonden. Ook stelde ik bij die gelegenheid - ik herhaalde het later - hoe zwak onze onderhandelingspositie tegenover de RI eigenlijk was in verband met de enorme incongruentie onzer belangen hier en het Indonesische concrete belang bij Nederland.

Heeft mijn berichtgeving destijds eerder gewezen naar voorkeur voor eerste eventualiteit, steeds meer heb ik mij de laatste tijd afgevraagd of wij ons niet op alternatief moeten concentreren. Schoorvoetend en zorgelijk: want mijn wijziging van instelling is gebaseerd op de overweging dat de verhouding tussen beide landen geleidelijk aan dermate slecht is geworden, dat de vraag mag worden gesteld of de RI de Nederlandse belangen nog verder kan treffen zonder zichzelf te veel in het vlees te snijden, wel wetende, dat geen derde land op korte termijn in staat is of bereid zal zijn de positie van Nederland hier over te nemen. Van lieverlede toch is de verhouding zo slecht geworden, dat wij nauwelijks meer weerklank bij de RI vinden bij verdediging der Nederlandse belangen, terwijl onze protesten - ook die op het hoogste niveau zoals die inzake de arrestaties, laatstelijk van 22 November - niet worden beantwoord: Nederland kan zijn protesten immers toch geen kracht bijzetten, is waarschijnlijk lugubere overweging.

Deze althans op het ogenblik relatief zwakke positie van Nederland in Indonesië speelde tot voor kort geleden nauwelijks een rol: slechts een kleine kring realiseerde zich deze, maar het was juist de groep, die wel inzag dat een onderlinge krachtmeting geen gunstige basis was voor de door hen nagestreefde intrinsiek goede verhouding met Nederland en die daarom terecht geen enkel nut zag van deze positie gebruik te maken.

De reactie op indiening van de grondwetsherzieningsvoorstellen leidde vele twijfelende of zwakke broeders tot overlopen naar meer radicale elementen. Ook in het Kabinet: ik zie niet als toevallige samenloop dat de door de Regering aangespannen zenuwoorlog werd ingeleid met mijn

gesprek met de Minister-President en Darmasetiawan over de grondwetsherzieningsvoorstellen. Hier kwam bij dat steeds grotere groepen meer en meer begonnen te twifelen aan mogelijk succes der onderhandelingen, waardoor een in Den Haag blijven of terugroepen van Supomo - al dan niet gevolgd door een eenzijdige opzegging van de Unie - voor hen geen punt van belangstelling meer was.

Het behoeft geen betoog, dat het lange wachten van Supomo de positie der ons welgezinde elementen - althans van hen, die slechts de weg van minnelijk overleg zagen of als enige mogelijkheid voor goede samenwerking, of omdat zij in Indonesië's eventuele positie tegenover een internationaal forum niet wilden verzwakken - voortdurend moeilijker maakte.

Zie ik juist, dan kan na het gebeurde van Vrijdag en Zaterdag jongstleden de nota vervat in Uw 237 in die vorm niet meer uit.

Wil de Nederlandse Regering het been stijf houden - en dan staat zij thans sterker dan ooit te voren - dan moet mijns inziens aan de nota nog worden toegevoegd 'dat ook een geheel persoonlijke suggestie om de Blitar en Talissekwestie bij de toekomstige onderhandelingen te regelen, reeds in dit voorlopige stadium zonder meer door de RI werd afgeslagen'. Wat dan verder zal gebeuren, kan ik niet voorspellen: wellicht weet het Indonesische Kabinet het zelf niet.

Wil de Nederlandse Regering deze politiek niet volgen, dan zou de Indonesische nota van Vrijdag, hoe ongaarne ook - want kans bestaat, dat zulks als zwakgebod zal worden geïnterpreteerd - als uitgangspunt kunnen worden genomen. De Nederlandse Regering zou dan als volgt kunnen redeneren: het stellen van de voorwaarde dat de Blitar en Talissekwestie eerst moet zijn opgelost alvorens met onderhandelingen met Supomo een aanvang kan worden gemaakt, geschiedde in het bijzonder op grond van de in de Indonesische pers verkondigde argumentatie, dat de conventie van Barcelona niet toepasselijk was omdat het hier geen doorvoer betrof doch vervoer naar Nieuw-Guinea, zijnde een deel van het Indonesische territorium.

Nu uit de nota van de Indonesische Regering gebleken is, dat zij deze persargumentatie niet heeft overgenomen - integendeel, zich daarvan heeft gedistancieerd door zich uitsluitend te beroepen op verzuim van opgave door de gezagvoerder en op uitzonderingsbepaling van artikel 5 der conventie - is er ook voor de Nederlandse Regering geen aanleiding meer om wapenzendingen en aanvang der besprekingen als aan elkander gekoppelde aangelegenheden te beschouwen.

Ik vermeld hierbij dat Subardjo tijdens de besprekingen van Vrijdag jl. reeds opmerkte, dat de bestemming van de wapenen voor de Indonesische Regering geen punt van overweging was: indien zij voor Nieuw-Zeeland bestemd geweest waren, zouden zij ook van boord gehaald zijn, aldus Subardjo.

Het volgen van deze redenering (tot het opstellen waarvan nadere overdenking van de inhoud der Indonesische nota mij heeft geleid) en het aanvaarden van de daaruit voortvloeiende consequentie van het beginnen der onderhandelingen zou, als tegemoetkomende houding van de Nederlandse Regering, internationaal ongetwijfeld een goede indruk maken.

Het uitspreken van een voorkeur van één van beide - of voor een andere - oplossing ligt niet op mijn weg, omdat ik uiteraard niet alle elementen ken, maar vooral, omdat het hier Regeringspolitiek betreft. Ik wacht, kan het zijn spoedigst, Uw nadere instructies af.